

Об'єктивність показників собівартості продукції, підвищення ефективності виробництва можливі тільки при стабілізації української національної грошової одиниці.

УДК 65.9.32:631.67

УРАХУВАННЯ НОРМИ БЕЗЗБИТКОВОСТІ В ПРОЕКТАХ ЗРОШЕННЯ

І.П.ЛІПНЄЦЬ – к.с.-г.н., доцент

У сучасній практиці провісти оцінюються по ряду фінансово-економічних показників серед яких велика увага приділяється нормі беззбитковості.

У теперішній час розрахунок прибутку в перспективний період може бути не досить точним через невизначеність майбутнього. Адже в майбутній період може змінитися кон'юнктура ринку на ресурси, які купує дане підприємство для функціонування нового проекту, а також попит та пропозиція на продукцію, що виробляється завдяки його реалізації. Це призведе до змін обсягу витрат на виробництво, самого обсягу виробництва, рівня цін на продукцію і кінець-кінцем до зміни прибутку. З вищесказаного випливає, що поперше, треба дуже ретельно підходити до обґрунтування обсягу виробництва, виробничих витрат, по-друге, оцінити ступінь ризику при виконанні проекту в умовах ринкової невизначеності, яка має місце при прийнятті перспективних рішень. Ця невизначеність може бути посилена крім згаданих причин, інфляційними процесами, змінами в технології, непередбаченим моральним старінням тощо.

Для оцінки ступеня ризику в проектах можна розраховувати норму беззбитковості

$$Нб = \frac{Пв}{ТП - Зв} 100, \%$$

де Пв – постійні витрати, грн;

ТП – вартість обсягу виробництва, грн;

Зв – обсяг змінних витрат, грн.

Економічний зміст показника Нб полягає в тому, що він вказує, при якій частці обсягу виробництва продукції досягається беззбитковість виробництва. Наприклад, серед культур які вирощуються на зрошуваних землях є такі: яровий ячмінь, цукровий буряк, кукурудза на зерно, овочі, озима пшениця. Розрахуємо для них норму беззбитковості. Для цього всі виробничі витрати розподілимо на

постійні та змінні і розрахуємо вартість виробленої продукції. Ці розрахунки наведені у таблиці 1.

У наведеному прикладі проект буде беззбитковим, коли буде використовуватися лише для ярового ячменю 53% його потужності, для цукрового буряка тільки 19,3% і т.д. тобто буде вироблено і реалізовано продукції на суму лише 360,4 грн/га для ярового ячменя, на 833,7грн/га для цукрового буряка тощо.

Таблиця 1 – Розрахунок норми беззбитковості

Назва продукції	Витрати виробництва, грн/га		Проектна врожайність, ц/га	Вартість продукції, грн/га	Норма беззбитковості, %
	постійні	змінні			
Яровий ячмінь	125,6	442,8	40	680	53
Цукровий буряк	535,9	1544,2	600	4320	19.3
Кукурудза на зерно	159,1	453,7	57	1083	25.3
Озима пшениця	144,1	558,6	50	1100	26.6
Овочі	703,9	1751,0	170	4250	28.2

Ці розрахунки наведені у таблиці 2. Саме при такому обсязі виробництва досягається нульовий прибуток. У цьому переконують такі розрахунки. Змінні витрати на одну гривню виробленої продукції наприклад для ярового ячменя становлять $442,8:680 = 0,651$, а сума змінних витрат на обсяг виробленої продукції 360,4 грн/га становитиме $0,651 \cdot 360,4 = 234,8$ грн/га. Треба зазначити, що до постійних витрат у нашому прикладі відносяться амортизаційні відрахування техніки та приміщень, заробітна платня постійним працівникам, страхові платежі за посіви, витрати на організацію і управління, тобто такі витрати, що безпосередньо не змінюються при збільшенні або зменшенні масштабів виробництва. Змінні витрати пов'язані з масштабами виробництва. У нашому прикладі до них відносяться вартість насіння, витрати на мінеральні добрива і отрутохімікати, на органічні добрива, паливно-мастильні матеріали, на техогляд і ремонт техніки, транспортні витрати на перевезення і доробку продукції, витрати на оплату праці найманим працівникам тощо.

Загальна сума постійних і змінних витрат на обсяг виробленої продукції становить $125,6 + 234,8 = 360,4$ грн/га, тобто дорівнює обсягу виробленої продукції. Для наведених вище культур розрахунки змінних витрат при нульовому прибутку наведені у таблиці 2.

Таблиця 2 – Розмір постійних та змінних витрат при нульовому прибутку

Назва продукції	Витрати виробництва, грн/ га		Вартість продукції, грн/га
	постійні	змінні	
Яровий ячмінь	126.6	234.8	360.4
Цукровий буряк	535.9	297.6	833.7
Кукурудза на зерно	159.1	114.9	274.0
Озима пшениця	144.1	148.4	292.5
Овочі	703.9	493.2	1197.1

Проект зрошення буде вважатися тим надійнішим, чим менша норма беззбитковості. Із збільшенням постійних і змінних витрат при умові стабільного обсягу виробництва цей показник зростає, що робить будь-який проект не захищеним до зниження попиту на продукцію. Водночас зростання виробництва і реалізації продукції при стабільних постійних витратах і пропорційному підвищенні змінних витрат підвищує норму беззбитковості, а отже, знижує ступінь ризику підприємства в умовах ринкової невизначеності. Цей показник буде знижуватися і за умови підвищення ціни на продукцію при тих самих змінних витратах на одиницю продукції.

Переваги цього показника полягають у тому, що за його допомогою можна оцінити альтернативні проекти для розв'язання однієї і тієї самої господарської задачі, або один і той самий проект при різних модифікаціях технології виробництва, проектної потужності, тобто факторів що призводять до змін основних параметрів, за якими визначається норма беззбитковості. Наприклад, впровадження більш ефективнішої зрошувальної техніки та прогресивної технології, як правило забезпечують менші змінні витрати без істотного впливу на постійні витрати. Такі розрахунки дають змогу прогнозувати прибутки виробництва продукції на всіх землях, у тому числі і в умовах зрошення.

Таким чином, як і в любых проектах так і в проектах зрошення можна розраховувати обсяг виробництва, а також встановлювати розмір постійних та змінних витрат. Це дає можливість прогнозувати обсяг витрат, обсяг виробництва, а також встановлювати при якому обсязі названих вище показників проект буде і незбитковим і не прибутковим.